

شۆناس نەتەوهیی و نیشتمانی له ئەدهبیات و یەردە ی گوران

نعمەت زەحمەتکەش

نۆیسەر و لیکۆلەر

ئەدهبیات هەر قەوم و نەتەوهیک ئاوینە ی نمایان کەر ڕۆیمەت ئەو قەوم و نەتەوهسە له هەر سەردەمی کایانی ئیمە تەنیا وەروێ ئەدهبیات دێروکی توانیم بزانییم فلان نەتەوه له فلان سەردەما چ شیوه شۆناسیک ئەرا خۆی داشتێه، وە هەول داس خوەی وەچە شۆناسیک وە نەتەوهکان تر دەوروەری بناسنی، وە ی بونەسە ک پەنجوری کەر شۆناس، سەرەتا هەو جەس بایسەکان ئەدهبیات سەردەمەیل و یەردە ئەو نەتەوه وە وردی بخوەنی و دوپیەک راستەقینەیان بکە ی وەداخەو تە ئیسە هۆیچ شیوه تەقلا لیک زانستیانه ئەرا پەنجوری له شۆناس کوردی له ئەدهبیات کوردی نەکریاس. وە تەنانت کتاوو و تاریک له ی بوارە لە دەس نەیریم، نەوین کرداریک له ی بوارە، پەنجوری کەر تۆیش دژواری فرە کە ی وەبایسەکان پەنجوری کەر ئەرا لاوردن تەمومژ لەسەر شۆناس کورد وە وردی ئەدهبیات پەخش پەلای دیرینه کورد له سەرەتای سەدە ی یەکم کۆچیوه بخەیدە ژیر زەرەدوین خوەنین، تاکو بتوانی شۆناس راستەقینە ی خواست ئەدیبان کوردووە جامگە ی ئیمروژی بناسنی. ئیمە له ی وتارە ویرمان ئیسە ک شۆناس له ئەدهبیات و یەردە کوردی بخەیمە وەر باس و پەنجوری وە شۆناس راستەقینە وە خوەنەر بناسنیم. ئەرا وە وارگە ڕەسانن ئی باس و بارە، سەرەتا له شانامە ی کوردی وەدوماییش ئەدهبیات دیرینه وە دەولەمەن یارسانی وە شێعر شاعیرەیل گوران کەیمە دەسپیک ئەرا وەئەنجام گەیانن ئی وتارە ، گەردیان وەشۆن هەویەت له شانامە ی کوردیا، له شانامە ی کوردی، لەسەر دەم پێشدادی و کیانی ناوەند ئیران کەفیدە ڕوژئاوای ئیران و زەنجیرە کۆیەیل زاگرووس هەر چەن له شانامە ی کوردی و ئەدهبیات ئایینی یارسان؛ پێشدادی و کیانی یک دەورە و یەک دۆیدمان هەساو بوون، تەقلا ی دانەر نەناسیای شانامە ی کوردی ئەرا نویسان شانامە وە زوان کوردی وە ناسانن ناوچە کورد نشینەکان وەک ناوەند ئیران، ئیە خوە ی نیشانە ی هاشا هەلنەگر شاعیرە ئەرا ناساندن شۆناس کوردی ئیرانی خوە ی ئەویش له سەردەمی ک زوان کوردی زوان فەرمی دەسەلات و لات نەویە، بەلام شاعیر وە دانان شانامە وە زوان کوردی هەول داس شۆناس خوە ی بەیان بکە ی. وە ی شیوه له قەلەم خوە ی خوازیارە ک وە زوان خوە ی بنۆیسی، چونکە هەر کەس ، لایەنگر زوان خوە ی وە خوەش دێری وەزوان خوە ی بخوەنی

شانامه‌ی کوردی

خوایی واچه خامه‌ی خوش ته‌حریر
بنویسو کتاو پرەزم زال پیر
ئێسه تو شاعیر شو عەرایی سوخەن سەنج
بارخانە‌ی بارت مەهیا کەر وە گەنج
تیخ زوانت پر وە گەوهر بو
پیشکەش وەقەدم زال سەر وەر بو
په‌ی چیش که دونیایه بازار شەن
هەر جنسی کهسی خەریدار شەن

وہ ئه‌را ناسانین شۆناس کوردی خوهی وهی شیوه‌ی میلکانی وه زادگاو قه‌یه‌مگای پالەوانه‌یل
ناسنید.

جوغرافیای شانامه‌ی کوردی

کیشان به‌یداخان خروشان وەقار
کەردەن سەرنگۆن کاو کەرن‌دشار
تاهارون ئاوا وەکینه کیشان
یەلغار دان نەدەور شار کەرمایشان

دانەر شانامه‌ی کوردی له‌به‌شیکترا شۆناس کوردی ئی شاره‌یله وه‌چه‌ندین قه‌لّاو ناوچه وه‌ی
شیوه وه‌ خوه‌نهر خوه‌ی ناسنی، ته‌نانه‌ت ههر ئیسهو له‌ی سه‌رده‌مه ئهو شاره‌یله ههر ئهو
،ناوه‌یله هابانیان ک وه‌شانامه‌ی کوردی هاتیه

قه‌ستشان وه‌قین نامی نه‌هنگان
وه‌قه‌تلۆ کوشتار تاوه سه‌مه‌نگان
کاوکاو که‌لان قه‌لّای ئاو باریک
رۆی سه‌ما یه‌کسه‌ر بیوه شه‌و تاریک
سه‌حنه‌و کوردستان سوپای فه‌راوان
ههر تاوه قه‌زوینه شورشه تاووان
وه‌ئه‌مر بیچۆن یه‌کتای یه‌گانه
وست وه‌ناو سه‌رای که‌مۆتر لانه
سوپا ساکن بی ته‌مام گردقه‌رار
کیشان خه‌یابان گۆلناری گۆلنار

له‌شانامه‌ی کوردی ته‌نیا ته‌قالا ئه‌را ناساندن شۆناس کوردی نه‌کریاس ته‌نانه‌ت شاعیر هه‌ول داس
ئهو راستیه‌ی سه‌لمنی ک کوردستان به‌شیک دانه‌برای له‌ ولّات که‌یانیه‌، وه‌پاله‌وانان شانامه وه
گشتی و بنه‌ماله‌ی که‌یانی خاوه‌ن شۆناس کوردی بینه وه‌و بونه‌وه زادگاوه قه‌یه‌مگای چه‌ن له
پاله‌وانان که‌یانی شاره‌یل کوردنشین زانی
شاری سه‌قز زادگای پروسه‌م زال
شاشی نه‌ غه‌زه‌ب واتش ئه‌ی پیران
په‌ی چیش مه‌نمانی زه‌عیفی شیران
ئهو سه‌کزی (سه‌قزی (چیشه‌ن نه‌رۆی کاره‌زار
به‌ی ته‌ور مه‌نمانی تۆرانی هه‌م خار

زادگای بورزو کوږ زوراو وهنهوئ پرؤسم له ناوچهی ههوشار پای کویهی ههمروئهئ
سهحنه کهنگاوه

شای ئهفراسیاو وه لهفز شیرین
واناوه بهرزو ههزار ئافهرین
واتش تو دهلیرکامین دیاری
وهیتور پرقین خهنجر گوزاری
بهرزو دا جهواو وهبی قینوقار
سهر حه دنشینم نه موک ئه فشار

،وه ههر وهی شیوه باس ژن خوازین زوراو سهراب کوږ رؤسم له ناوچهی ههوشار سههنه کهئ
وه لهی بهشهوه رهنگینی باس پوشش عافرهت کوردی کهیدن

یهک سوراب نامی نه توران زهمین
ئاوهر دوهی مهکان سوپای سهههمگین
ههرویش وهتهنیا وه تهعجیل تاو
ئاماوه سهیران سهر چشمهی سهر او
تهماشاهمه کرد فهر زهن دهستان
دی چشمهی وهشبو بیهتر نورستان
هانه کنارش نازاران چین
سهولان قامهتان شوخان شیرین
گشت سونه سهر او گشت همراز چول
گشت کهمن وهپیش ماستهئ کهژ وهکول
سوهراو نگا کرد
تهواسانه هوش
نه شهوق سهروین گوشواران گوش

جوفتی زهنگ زهړئاويزان نهگوش

جهمین وینهی جام والای

واتش نهی نازار شای زولف عهنبهرین

تو کناچهی کیت وهی تهورشیرین

شار ناشو کناچهی قلیچ خان ههوشار وهی شیوه شوّناس خوهی ناسنی و میلکان خوی وه
شانازی کهیدن

واتش وهسوهراو وهلهنجهو لاره

یه توران نیهن مولک ئهفشاره

ساحیو مولک قلیچ خان شیر

نهوانه هوینت ږهنگ بکهی شمشیر

**شوّناس خوازی له ئهدهبیات دینی یارسان له دهوره دیوان گوره تا دول دالان تویشامی
ناوهند ئایینی یارسان**

ئهرا گشت لاییک روشن و دیاره، ناو دل ئهدهبیات ئایینی یارسان، کوردی گورانیه .شیوهزار
گورانی له دهوران وهرین و سهرهتایی، نویسیان ئهدهبیات کوردی تاپه‌نجا سأل ویه‌رده زوان
هاوبه‌ش ئهدهبی شیوه‌زارهیل ږهنگین کوردی بیه، وه گشت ئه‌دییهیل سهر وه کوردی خوارین
وهی شیوه‌زاره ئاسار شیّعری خوهیان دانانه، وه دلنیا یوه بیجگه هاو نژادهیل کورمانجی، توانیم
بۆیشیم زوان ئهدهبی گشت کوردستان بیه، وه له ویه‌رده‌یش کهله شاعیرهیل زاناییک جور
خانای قوبادی ک شونه‌وار فره‌ییک وه کوردی گورانی دیرئ، شیوه‌زار گوران نه‌ته‌نیا
وه‌زوان ئهدهبی گشت کوردیک زانی، به‌لکو ئی شیوه‌زوانه وه‌زوان گشت کوردستان
:زانیته‌ئ، وهی شیوه‌لهی باره‌وه فره‌مایش که‌ئ

رجامد فهی دنیای دون به‌رسه‌عه‌جه

مام‌زم (نظامی) ته‌ستور نه‌ده‌به

مام‌فز کوردی کوردستان ته‌له‌به

حزوز باقی)والسلام(پیش بوان مه

جاری با باس خاناو پیناسه‌ی شوّناس زوانی و نه‌ته‌وه‌یی له نویسنه‌کان خانا بیلیم ئه‌را به‌ش
شوّناس له دیدگای شاعیره‌یلوه، وه‌بایمه‌ سهر شوّناس خوازی و شوّناس ناسین له ده‌فته‌ر دیوان
گوره وه‌ناو ده‌فته‌ردینی یارسان سه‌ده‌ی هه‌شتم تا نوه‌یم کوچی کووه کریاس، وه
ده‌ست‌نویسه‌که‌ی له ناه‌ند ئایینی یارسان (تویشامی (پاریزیاس

له بهش کلام عابدین، له گفتگویک ک له بهین سولتان سهحاک و عابدین و شهریفه
وهروشنی باس له شوناس خوهیان کهن

سولتان سهحاک مهره مو

شهریفه ئهمه کینه

شهریفه مهره مو

عازیز ئهمه کوردی له خوهت خوینه

سولتان مهره مو

شهریفه بلابینه

ئهم کوردمه خوهش تهوینه

عابدین لهی گفتگوا وهی شیوه شوناس خوهی بهیان کهی و کوردو گوران وهیهک نهتهوه
ناسنی

عابدین مهره مو

من ئهو کوردم تو ئهو گوران

مهیکهوه دهعوای ساتوران

ئهل من کوردو ئهل تو گوران

من تیری مهوزی وهکیش وهن ویران

ههروهی شیوه له پردیوه سولتان سهحاک پادشای ههورامان ئهرا جانشینی خوهی و کوچ
پای تهخت یارسان له پردیوه ههورامان ئهرا دالهو حوکمیک گهورهتر ئهرا باوایادگار
دهرکهی وهفهرمانرهوایی ودهسلاتداری کوردو کوردستان بهخشیده پی ومیلکان دهسهلات
خوهی و باوایادگار وه شوناس کوردستان وه خهلهکهکهی وه کورد ناو بهی، پیرموسی قهلهم
زه له بارهئ وهرگرتن حوکم دهسهلاتداری کوردو کوردستان لهلایهن باوایادگار وه، له دهفتر
:دیوان گهوره وهی شیوه باسی کهی

پیرموسی مهره مو

بهرگ خودرهنگی یادگار پوشا

غولامان دیشان شاه پهنهش بهخشا

لهیره مه‌به‌ست له شاه، سولتان سه‌حاکه که لهو سه‌رده مه وه‌ته‌نانه‌ت تا ئیسه‌یچه وه شاه
ههورامان ناسنه‌ی وناوی بهن

غولامان دیشان و هموعجزاتش
بهرگ خود ره‌نگی بیوه خلالتش
تهمام کوردستان داوه براتش
یه‌کسر کردوه کوردو کوردستان
هم وه مو‌عجزات هم وه‌سوفره خوان

وه‌داخه‌وه ئی به‌لگه‌ی فره وه‌نرخه تا ئی کات و ساته له لایهن هویچ میژو نویسیک باس وه‌لی
نه‌کریاس وه ئیه ئه‌را یه‌که‌م جار وه‌خو‌ه‌ش‌حالیه له لایهن به‌نده‌و به‌یان بو، همیوارم میژو
نویسه‌یل له‌ی ساو دوما ئی به‌لگه‌ی دیرینه ک ریشه له سه‌ده‌ی هه‌شتم و نوه‌یم کوچی وه
دیری، وه‌وردی بخه‌نه‌ی ژیر په‌یجوری دورس و ده‌قیق. له‌ی روه وه‌دلنیا یوه گوشه‌یه‌یل تاریک
.میژو میلکان کوردان روشنوه بو

به‌ش زولال زولال دیوان گوره شانازه‌یه‌یل شو‌ناس به‌شه‌یل کورده‌یل باشور وه گشتی، وه
یارسان وه تایوه‌ت، له سه‌ره‌تای ده‌سه‌لات کیانیه‌کانو تا سه‌رده‌م پردیور و سه‌رانه و پایته‌خت
بین داله‌هو وه ریک و پیکی ئه‌رامان باس که‌ی، ئه‌را نمونه باوایادگار له‌سه‌رده‌م ته‌خت
نشینی خوه‌ی وه‌ی شیوه شو‌ناس خوه‌ی و په‌یره‌وانی وه شو‌ناسیک کیانی نه‌سه‌وانه ده‌یده قه‌له‌م
و ئیه‌یش ئه‌را یه‌که‌م جاره له لایهن ساحیو ئی قه‌له‌موه به‌یان بو، وه‌داخوه میژو نویسه‌یل کورد
و ئیرانی له‌ور شاره‌زا نه‌وینیان وه‌زوان کوردی گورانی و نویسیان ئی تیکسته‌یل ئایینی
.یارسانه، وه‌ی شیوه زوان دیرینه خوه‌یان له قه‌راخ ئی ره‌وته نه‌یانه

یادگار مه‌ره‌مو

زولال جه‌مشیر

یادگار ه‌نان زولال جه‌مشیر

جامم بنیاما جه‌م بیان نه‌مه‌یر

بنیامین ئافتاو مه‌وارو وه‌تیر

جه‌مشر "شاجه‌مشید خاوه‌ن جام جام"

زولالٰ خسرو

یادگارہ نان زو لالؑ خوشرہو

چینی ئەشخاسی كەردمان ئەدەو

نہ شخصاسم گيوا ياوام وه مهتلهو

خوسرهو "كه‌خوسرهو كياني كور كه‌ي سياه‌خش .هم له ديوان گوره، تيكست كوردی"
يارسانی ده‌وره‌ی عالی قه‌لندر هه‌ن "عالی قه‌لندر" شه‌ید ده‌س خه‌لافه‌ت عوسمانی وه‌ی
شیوه‌ شو‌ناس دونادونی خوه‌ی وه‌ شو‌ناسیک کیانی و

پاک وہ رہسمن بہیان کہی

عالي قله‌ندير مهره‌مو

سەر و یم سەنەندن

عاليه‌نان عالی سہرویم سہندن

ته‌کبیر جامم هیچ کس نه‌وه‌نده‌ن

جه‌مشيد بيانى جم ويم به‌ندن

گیلام دون وه دون

عاليه نان عالی گیلّام دون وهدون

عالي قله‌ندير بگندي ئهوشون

نیرہج بیانی یور فہرہیدون

ماہست ماہوشو

عاليه‌نان عالی مه‌ست مه‌دهوشو

نَاسمان وزه مین نه ههم مخروشو

سیاوخشهنان یاساخ مهکیشو

له کلام "گروه گروه" دیوان گهواره له بهش ناساندن شوناس جهر خیهیل جوراجور له باره شوناس کوردوه سی خشت هس ک باس شوناس کورد کهیو مزگانی دویا روژ درهخشانی نهرای دهی

ههنت گروی مهواچان کوردی

ئاگورده وه ورد مه گیردی

ئاخیر مهگنو نهو سهرگردی

له دهوره ههشتم ئایین یارسان له دهفتهر هیل چل تهنه ی ئاسه ی براکه ی گوران 129--1210 ک
وه دهوره ژیانه وه ی شوناس و زوانی و ئایینی وه تهنا نهت موسیقایی یارسان و زاگرو س نشینان
ناسیه د وه کهسانی جور دهرویش فارغ کرماشانی و دهرویش نهلاویردی لوپسانی و درویش
نهو پرو ز سورانی و دهرویش پروسهم باوهجانی له تی حوزور داشتته و ئاسار گران قیمهت خوهیان
وه زوان کوردی گورانی دانانه، وه گهر د بهیان شوناس کوردی زاگرو سی خوهیان ک ههمان
پهیه وند داشتن وه گهر د زوان کوردی گورانی، ریز هورمهت فیراوانیک نهرا نهو دقای
شوناسهیل نهتهوهیی نهتهوه ی فارس داشتته
له ی باره دهرویش حهیدهر کوچک بهلی تو شید

یاران نه سهرم

سهودای حهیدهر ی کهفتهن نه سهرم

جامی نهو باده وه دهس باوهرم

نهو سانسار کهم ددو پرو گهوههرم

نهگهر یار مهیلش بو وه کهمتههرین

چ کوردی وفارسی چ ئانو چ ئین

ئومیدواریم مهیلش نهبو کهم

بهرنهشیم نهو جهم حهلقه ی راسی جهم

پیردهوران ئاسه ی براکه ی گوران شای قاپی ههشتم ونوکه ره وه ی ئایین یارسانو شوناس
پرله شانازی سهردهم کهیانیان

له ناوه‌ندگورانو یارسان وه شانازیوه شوناس پرله‌سه‌روهریو ره‌نگینی که‌یانیان وژیانه‌وه‌ی دوباره
ی ئی شوناس بی وینه له دول دالان سهرای داله‌هوچریه گوش جیهانا
جویار په‌ی خه‌هر

سی دوست ننتزار جویار په‌ی خه‌هر
ههر سی سهر توفه‌یل گولبانگ سه‌هر
موحتاج په‌ری شه‌وق شو‌عای شو‌عه‌هر
ومه‌عز مون سه‌بت ته‌علیقه‌ی سهر مور
زال چنی پروسته‌م ره‌خش مه‌ساف جور
ئامان نه‌و مه‌یدان سهرای داله‌هو
ته‌مام ناراسته‌ن خواجای یه‌مه‌ن کو

ده‌رویش نه‌وروز سورانی وه‌ی شیوه‌ی ره‌نگینه‌ شوناس پیرو مورشد خوه‌ی که‌ ناسه‌ی
براکه‌ی گورانه‌ ناسنی

هوشیار هوشیاره‌ن
ده‌نگ ده‌ور یار هوشیار هوشیاره‌ن
قاسد چه‌رخه‌چی جه‌هان بیداره‌ن
غافلان نه‌خاب کی خه‌به‌رداره‌ن
یه نه‌وبه‌ی نگین پیاده‌ سواره‌ن
گی داران خلالت خاوندکاره‌ن
وه‌عه‌ده ویه‌رده‌ن وه‌قت نقراره‌ن
خروش یاران نه‌به‌ر تا باره‌ن
فه‌ر کوپه‌سا سیاه‌ ده‌واره‌ن
کورده‌ مال سهر پشک شا‌یادگارنه‌ن
دوستان مزگانی پادشام سواره‌ن
میهمان مینگه‌ی تازه‌ هواره‌ن
یه‌ نوروز واتن مال نیایم جه‌نو
ئومیدم توه‌نی یاشای داله‌هو

وہلہ بہنیکتر، نہوروز سورانی لہ چل تہن ئاسہی براکھی گوران وہی شیوہ شوناس خوی بہیان
کہی:

دلہ تو کوردی.. دلہ تو مہیلان مہحلہئی کوردی

دہرویش نہوروز سورانی کہ و محافز کورد زانریہد و ہلہ دہفتہر پرنگین و بی وینہی خویا لہبہن
زابولی من بیم وہ پریشہو پرتہوہی دونادونی و کہیانی نہسہوی و ئیرانی بین خوی وہ گوش
جیہانا جارہی و ہشانازی بی پایانہ وہی شیوہ شوناس خوی وہ پھیروان ئیین یارسان ناسنی

زابولی من بیم

زات زہبہر دہست زابلی من بیم

کشمیر کرمان کابولی من بیم

عہدل عدالت عادل من بیم

فہرفہریدون زات پاک من بیم

زہنجیر زہارشا زوحاک من بیم

کاوہ ئاھنگہر گاو سہر من بیم

تیغ بی چہکوش روی مہشہر من بیم

دون کہیخوسرہو کہیانی من بیم

بہربان شیر بہیانی من بیم

پرشہئی حوین شہر سیاوہخش من بیم

سوار سہر حدساحب پرخش من بیم

جام جہمشیدی جیہان بین من بیم

نگین حکمت دونیاودین من بیم

کہیومہرس کہی کہیقوبادمن بیم

پیربرمہ پیچ باش ئوستاد من بیم

که‌ریم خه‌لیل ئه‌ندام جه‌م چل ته‌نه‌ی ئاسی براکه‌ی گوران شوناس جه‌م چل ته‌نه‌ که وناو زانایان
سه‌ده‌ی ویه‌رده ناسریهن، هه‌لگه‌ردنیوه ئه‌را سه‌رده‌م جه‌مشید شا و جه‌وزو جام وه‌یه‌کی زانی
وله‌ی به‌ن شیرینه هه‌م باس شوناس کوردان یارسان وه هه‌م ڕیشه‌یان ڕه‌سنیده ده‌وران پیشدادو
که‌یانیان

جامم چنی جه‌وز جه‌وزم چنی جام

شه‌وقم هانه دل مورغان شه‌یدام

ئه‌ی دل ئه‌ساسه‌ی سه‌نگ مه‌رمه‌ری

قه‌تره‌ی حون شه‌ر سیاو سه‌فه‌ری

وله به‌ندیکترا که‌ریم خه‌لیل جام یاتومار که‌یانی ک وه‌لای که‌یخوسر مو بیه وه گه‌رد ده‌فته‌ر جه‌م
چل ته‌نا وه‌یه‌کی زانیه‌یانو وه‌ی شیوه‌گوز ارشت له شوناس که‌یانی جم چل ته‌ن ده‌وره‌ئاسه‌ی
براکه له‌دال‌هو که‌ی

ئی شاباز گه‌ردان ڕوژخوسر موم

ده‌عوائ یه‌که میخ شیرینی شه‌وم

ڕۆسته‌م هه‌روهو ڕه‌خش نه‌پایه‌ش به‌نه‌ن

جام که‌یانی جه‌م چل ته‌نه‌ن

ئی زانای زاتداره پیر و ئوستادخوه‌ی ک بوده ئاسه‌ی براکه‌ی گوران وله ئه‌ده‌بیات دینی یارسان
وه شای سفید پوش ناسنه‌ی ویروپرای وه ویر جام جه‌می ناوبه‌ی
سفیدنماوه

فه‌تحی دیم وه‌شان سفید نماوه

وه‌و جام خوسر مو ڕ نه‌جه‌لاوه

شوناس له شی‌عر شاعره‌یل گوران زوان

هه‌روهو شیوه‌ئه‌راگشت ئه‌دیب کوردزو انیک جورروژ روشنه‌ک له ویره‌ ده‌ویر تانیمه‌ی یه‌که‌م
ئی سه‌ده‌ زوان ئه‌ده‌بی زاگروس نشینه‌یل و به‌ش فه‌راوانیک له کوردستان عی‌راق کوردی
گورانی بیه، ئیمه‌ له سه‌ره‌تاوه کورته‌ باسیک له‌باره‌ی قه‌له‌مه‌ر مو ئی زوان ئه‌ده‌بیه‌ کردم نیاز وه
دوباره‌وه کردن نایۆینم ئه‌ما ئه‌را نیشان دایین شوناس له دیدگاوه‌ باوه‌ر شی‌عری ئی شاعیره‌یل پایه
به‌رزه، نمونه‌ی ویر شوناسی چه‌ند شاعیر ناودار و ناسیای له چند گوشه‌له‌میلکان ڕه‌نگینمان خه‌مه
وه‌ر باس و خوه‌نین

خانای قوباد. 1051--1133 ئافتاوی

له سهردهم ئهرده لانه كان ئهرا پاراستن شوناس نهتهوهی خوهی داستان شیرین خوسرهو نیزامی
هه لردانیسه سهر زوان کوردی گورانی وه له سهرهتایی ئی داستانا وه رهنگینی فرهیکوه شوناس
زوانی خوهی ئهراخوهی خهیده وهر دید خوهنهر، وهگهر دقهویل کردن شیرینی زوان فارسی ک
،زوان ئهوداستانه بیه، وه شانازیوه باس شوناس خوهی وه شیرینی زوان کوردی گورانی کهئ
وه شوناسی گشت کوردانهییگ ئهرا زوان کوردی گورانی بهیان کهئ وهئ زوانه وه زوا گشت
کوردستان زانی

نرهکن موچان فارسی شهرسته
نرهل شیرین تهفارسی به کوردی جه
دکیشی دنیای بهوران ئهده ی چیش نهپه
زوبان ویش س بهر کهن ههحزومه
ر زوبانی هه س بهر کهن ههعلومه
کانی ر مههه زمی جهبواچو نه
ی عهروسان زیبای موشک چینوینه
ت شیرین حوسن عیباره روش جهبکه
زمونش بو مهعنی نههه خاریج جه
وزونش کریابو چون شیعر (جامی مه)
ند مپوسهند دل پهدهمه لای خیرهجه
ند مپوی قههد شیرهشه ر جه شیرین ته
رجامد فهی دنیای دون بهر سهعه جه
مامزم (نظامی) تهستور نهده به
مامفز کوردی، کوردستان تهله به
حزوز .باقی) والسلام(پیش بوان مه
(و خانای قوبادی، ل 14-15 شیرین و خوسره)

سهی سألەح مایهشتی 1252-1323 پیر ته‌ریقه‌ت له دیوانه‌که‌یا وه ره‌نگینی شوناس کوردی
خوه‌ی به‌یان له چه‌ند به‌ند وه‌شانازیوه کوردبین خوه‌ی وه‌گوش خوه‌نه‌رشه‌ره‌وه
موریده‌کانیاچری

من کورد عاشق مه‌ست و خرابم
تو وه‌عه‌ره‌ی (عربی) مه‌ده‌ی جه‌وابم
ئی پیر ته‌ریقه‌ت و عاشق حه‌قیقه‌ته

وه‌شانازی بی وینه‌وه کوردبین خوه‌ی وه‌شوناس پرله‌شانازی کورد بانگه‌واز که‌یومزگانی
رزگاربین کوردله‌کوینه‌یاتی عه‌ره‌ب ده‌یده‌خوه‌نه‌ر

هامسه‌ران کورده‌ن
عه‌سه‌ر عه‌ره‌وه (عرب) چی یه‌ده‌وره‌کوردن
چوینکه‌فانی بیم له‌زات داوهر
نو‌کوردچوین شه‌مس عالهم گردنه‌وه‌ر
ئی‌مروژروژیون له‌قاف تاوه‌قاف
کوردزوانان بیهن وه‌سه‌لمان ساف

ئاسه‌ی سألەح پیر زانا و شاعره‌ته‌واناشوناس زوان شه‌یره‌ی خوه‌ی وزوان گورانی
وه‌موریده‌یلی ناسنی وه‌ی بونه‌وه‌ ئویشید

خرقه‌ی سوزه‌نی پیرنورانی
ماوه‌رم وه‌نه‌زم له‌فز گورانی

ئی شاعیر گورانی زوانه‌شوناس راسه‌ته‌قینه‌ و پرله‌سه‌ره‌ئه‌فرازی وئازایه‌تی کورد وه‌نه‌زم کیشاس
شیران سه‌رمه‌س له‌قاف تاوه‌قاف
کوردان ده‌لیر مه‌عه‌ره‌که‌ی مه‌ساف

خوازی شوناس زوانی ونهتهوایی سهی سآله ح وه ئهوج بلّین بالآ رهسیه وه ههروهی بونهوه
خوازیار خوهندن وزوان زگماکی بیه، وه پهیرهوی له پیران حهقیقهت که گشت لالهو نزای
یهزدانی خوهیان وهزوان کوردی گورانی نویسانه

ئهویش له پهیرهوانی خوازمهن بیه که وهزوان خوهیان دهسهو دوعا بن له دهرگاه ههق چوین ههق
وهناو ئافهریندگار زوان گشت ئافهریندهگان خوهی زانی وهههر زوانیک له ئهو بلالکیه یتوه دوعا
رهسیده پی

وهههرزوانی ویت مهزانی

بوان ئهو زوان کول کهس مهزانی

وه باوهر بهنده لهی خشته شیعره سهی سآله ح ریژ وهورمهت ئهرا گشت زوانیک داناس و وه
وهرج له سه دهیک زیاتر ئی پیر زانا خوازیار خوهندنو نویسین وهزوان کوردی بیه وههروهی
بونهوه بیه که خوهندن وهزوان زگماکی ماف گشت کهسیک زانستیهو، وه وهرج له سه دهیک
زیاتر ئی پیر زانا خوازیار خوهندنو نویسین وهزوان کوردی بیه وههروهی بونهوه بیه که
خوهندن وهزوان زگماکی ماف گشت کهسیک زانستیه

شوناس خوازی وهبهیان شوناس له شاهکارهیل ئهدهبی کوردی گورانی وهشاعیرهیل گوران بی
ههیهو ههساوه

ئیمه لهی وتاره وهی ئهنازه بهسنده کهیمو ئی خشت شیعر بهیان شوناس راستهقینهی
تورکه میرشاعیر شیرین زوان میلکان لهکسان کهیمه شهوچرای پایانی وتاره کهمان

تورکه میر نه تورک نه عرو لهفزم

کورد کهم سهواد حافزو الحفزم

ئههجام گیری

وههزهر بهنده وهپای ئی شاکارهیل ئایینی، ههماسی وئهدهبیهیله کهلهباره شوناسوه ویریک
هاوبهش وه فرهزیک وهگهر دیهکادیرن، لیکولر ئی باوته توائی ئی بهر داشته داشتود که
دانهر هیل ئهدهبیات ئایینی و ههماسی و مجازی کوردی گورانی له بارهی شوناس رهتهوونهسهوه
هاور او هاو ویرن، وه بهیان کهرشوناسیک پاک کوردانهن، وهرهتهوهو نهسهوهی کوردی
خوهیان کهینه پادشایهیل ئیرانی سهردهم پیشدادی وکهیانی، وهک کهیخوسرهو
کهیقوبادو کهیسیاوخش و فرهیدون فرهو کاوهی ئاسنگهر، وهباو باپیر نهتهوهی خوهیان زانن
وهشانازی فراوانوه میلکان بنهمالهی تاج بهخش کهیانی نهوهکان زال زهرهانی وه شوناس
نیشتمانی خوهیان ناسنن

پیشوهند (کئی) پادشایهیل پیشدادی وکھیانی، جور کھی و مهرز، کھی قوباد، کھی کاووس، کھی
، سیاو و خش، وکھی خسرو، وکھی نانهت لهی سهردهما و نیمچه گوریانیک بینه سه، کایو مهرس
کا قوباد، کا سیاو و خش، کا خسرو

وهئی تومار بافر (ذات دار) جام جهم جهمشیری و کھی خسرویه دهم هه لدم و سینه و سینه
و شایه تیش و ه شیوهی پهر اکهنده له ناو کوردانا پاریز یاس تاگهییه سه دهوران پردیور خواه شبه ختانه
له سهردهم پردیور خوندنوهی خاسیک ئه رائی شوناسه کریاس، ئه ما له سهردهم جهم چل تهنی
دهورهی یری تهنی و هشیوهی نویسن له لایان زانایهیل زاتدار جم چل تهنه بهیان کریانه
وهقهول نهوروز فیروز نهخته سوران

دل دهریای دهفته سفتهی سفیدوان

جم ئارای جهم بهندجه مشید جههان

دهوره دونیادهور پهر دهو پهر ده

تاصدر سولتان یاری بان زهرده

سهرچاوه کان

شانامهئ کوردی دهسنویس، نسخه خطی

بهرز و نامه دهسنویس، نسخه خطی

روسهم و بهور بهیان، دهسنویس نسخه خطی

دیوان گوره دهسنویس، نسخه خطی میرزا حقمراد کاکایی

دفتر چل تن ناسی براهه گوران دسنویس میرزا حقمراد کاکایی

دفتر نوروز سورانی، دهسنویس یارمراد خلیفه

دیوانی خانای قوبادی کوکردنه و و لیکوئینه و هی، کاروان عوسمان خه یات

کنز العرفان دیوان سید میر محمد صالح ماهیدشتی، به اهتمام دکتر محمد علی

سلطانی

گولچین شو عرای گوران